

Abonamentul

Pentru monarhie:

Pe an 6 fl., $\frac{1}{2}$ an 3 fl., $\frac{1}{4}$ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:

Pe 1 an 18 frcs., $\frac{1}{2}$ an 9 frcs., $\frac{1}{4}$ an 4 frcs. 50 cm.

Focea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Focea bisericăscă-politică.

Insertiuni

Un sir garmond: odată 7 cr., a doua oră 6 cr., a treia oră 5 cr., și de fiecare publicațiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce focea să se adreseze la «Redacțiunea și Administrațiunea Unirii»

în
Blaș.

Anul V.

Blaș 30 Novembre 1895.

Numărul 48.

Prigonirea învățătorilor.

Din mai multe părți ne sosesc plângeri, că învățătorii noștri sunt greu prigoniiți din motive politice.

Unii au fost aruncați în temniță ori pedepsiți cu amende de bani pentru căte o aderență făcută la adresa celor condamnați în procese politice. Alții au fost dați pe mâna tribunalelor, pentru că s'a aflat la ei vre un manual ori recușit școlar oprit de ministerul de culte și instrucțiunea publică.

Deși se părea, că prigonirile politice vor înceta cu eliberarea comitetului partidului național român din temnițele dela Vaș și Seghedin, totuși în realitate ele se continuă în contra tuturor acelor, cari înaintea organelor politice trec de părtași la mișcările naționale inițiate de comitetul partidului național.

Față cu învățătorii prigonirile nu se mărginesc numai la aceea, că sînt trași în judecată din partea tribunalelor civile, ci se pretinde, ca și superioritatea lor bisericăscă-școlară să le intenteze procese disciplinare și de odată cu incaminarea proceselor disciplinare să-i suspendeze dela oficiul învățătoresc.

Pe care învățătorii și-au pus odată ochiul organele politice ca pe un om periculos din punctul de vedere al ideii de stat național magiar, acela nu mai are pace, până ce nu este total ruinat.

Nu putem deci trece cu vederea situațiunea grea, în care se află învă-

țătorii noștri, ci trebuie să o discutăm, și pe cât se poate să o ușurăm.

Ușurarea acesta atiră în prima linie dela înșiși învățătorii.

Dacă în școlă ei se vor ține strict de planul de învățămînt prescriș de auctoritatea lor școlară confesională; dacă nu vor folosi alte manuale ori recușite școlare decât cele aprobate de superioritatea bisericăscă-școlară; dacă vor elimina din școli manualele ori recușitele oprite de guvern: atunci pentru ținuta lor ca învățătorii în școlă nu vor avea nici o neplăcere, sau și dacă se va încerca cineva, să-i asuprască, vor afla tot-deuna apărători tari în superioritatea lor bisericăscă-școlară, care nu poate denega spriginul și scutul său acelora, cari își implinesc datorința.

În direcțiunea acesta învățătorii trebuie să capete mână de ajutoriu și dela inspectorii școlari confesionali și dela parochii ca directorii de școlă. Acestia trebuie să țină în evidentă toate ordinațiunile emanate dela auctoritatea superioară școlară cu privire la organizarea școlilor și despre cuprinsul lor să informeze deplin pe învățătorii, și mai virtos pe învățătorii mai tineri, cari nu pot avea cunoștință despre cele ce s'au orinduit cu privire la școli cu mai mulți ani înainte.

De câtă importanță este pentru învățătorii această informațiune binevoitoare, se poate ilustra cu mai multe cazuri, din cari noi de astădată alegem numai unul.

Ministrul de culte și instrucțiunea publică a oprit deja la anul 1889 un glob terestru de Felkl din Praga, edat românesce de Ioan Simu. Auctoritățile bisericăscii au notificat încă atunci, că globul terestru amintit este oprit din școlile populare. Cu toate acestea unii învățătorii, cari de atunci încoco au intrat în oficiu, nefind informați de inspectorii școlari confesionali și de directorii școlari parochiali despre opreliștea din cestiune, n'au scos globul terestru din edificiul școlar. S'a întimplat înse, că unul sau altul dintre învățătorii necunosători de opreliștea acesta pentru ținuta lor politică au fost luați la ochi de organele politice, cari negăsind alt motiv pentru a-i nimici, au pus mâna pe glob, au denunțat lucrul la ministru, ér acesta pe basa articolului de lege XXVIII din 1876 a dat pe nefericiții învățătorii pe mâna tribunalelor regesci, ér dela auctoritățile bisericăscii au cerut suspendarea lor din oficiu până la aducerea sentinței din partea tribunalului. Acum să punem cazul, că auctoritatea bisericăscă în sensul legii citate suspendază pe învățătorii respectiv dela oficiu și beneficiu, ér tribunalul nu se grăbesce, — pe cum se întimplă adeseori în asemenea cazuri, — cu aducerea sentinței, și îndată ne putem face o idee clară despre sôrtea bietului învățătorii. Sôrtea este tristă pentru el chiar și în cazul, când tribunalul l-ar achita, căci enunțându-se sentința numai după luni și

Feuilleton.

Semnele morții și înmormintările înainte de vremea cuviinciosă.

(Continuare.)

Să aruncăm deci, după dl Brouardel, o lute privire asupra semnelor, după cari se poate recunoșce mórtea, întrebând pe rînd respirațiunea, circulațiunea, sensibilitatea, ochiul, mișcările inimii, arderea, înțepenía cadaverică, putrediciunea.

Noi punem mai întâiu de toate această cestiune: Când un individ și-a dat *ultima suflare*, este el mort? La acesta noi putem răspunde: Nu tot-deuna. Nu se întimplă mai adese în adevăr, că indiviđii, cari par, că și-ar fi dat ultima suflare, ca inecații, ómenii asficsiați de diferite gazuri nerespiraibile, sînt readuși la viață la finele unei jumătăți de oră, de o oră cel mult, în urma îngrijirilor înțelepte și stăruitoare ale unui medic luminat, și cari fără această fericită intervențiune puteau cu drept cuvînt să fie priviți ca morți?

Să trecem la inimă. Când are să se

constate, că o persoană e decedată, obiceiul clasic e de a asculta inima. Și în general se face acesta cu drept, căci inima a fost în tot-deuna privită ca organul, al cărui funcționament persistă cel mai mult timp; acesta e *ultimum moriens*. Și cu toate acestea cazul spinzuratului din Boston nu e acolo pentru a arăta slăbiciunea consecinței prea sigure, ce s'ar pute trage din această constatare? Din contră, în urma unei esecutări capitale, ce avu loc la Troyes în 1889, doi medici distinși, cărora li-se dăduse corpul condamnatului, vedoră, că o oră după decapitare inima bătea încă. Astfel pe de o parte inima încetază de a bate la un individ, ce nu e mort, și pe de altă parte ea continuă pulsațiunile sale la acela, ce nu mai trăesece, căci nimeni nu va cuteza, să susțină, gîndesc, că mórtea individului, destructiunea personalității, nu e încă realizată așa de mult timp, după ce capul a fost separat de trunchiu.

Apropos de suspensiunea bătăilor de inimă la omul încă trăind, se poate cita cazul celebrului colonel Tovvsend, citat de Cheyne. Acest medic ne spune, că colonelului bolnav de mai mult timp îi veni într'o di gustul de a chema pe dnii Cheyne și Baynard, cari îl tractau, și pe dl Schrine spîterul său ru-

gându-i de a fi martori unei esperiențe ciudate, ce ei voi, să repete în prezența lor: de a se face mort și de a reînvia. Bolnavul se culcă pe spate. Doctorul Cheyne îi ținea pulsul, doctorul Baynard avea mâna pe inima lui, dl Schirue îi ținea o oglindă la gură, și după un moment nu se mai simțiau nici pulsațiubi în arteră, nici mișcare la inimă, și resuflarea nu mai întuneca oglinda. Acest fenomen durând mai mult de o jumătate de oră, privitorii erau pe punctul de a se retrage încredințați, că bolnavul împinsese prea departe esperiența sa, când ei observară o mișcare, apoi îi simțiră, cum pulsul și bătăile inimii revin gradat și respirațiunea se restabilește. În fine bolnavul începu a vorbi și lăsă pe spectatorii de o potrivă mirați de mórtea sa și de învierea sa. După ce ei plecară, colonelul chemă un notar, făcu un adaus la testamentul său și își dete sufletul într'un chip liniștit la opt ore după aceea.

Temerea înmormintărilor înainte de vremea cuviinciosă nu e singura cauză, ce trebuie să silască pe medici a găsi mijlocul de a precisa momentul morții. Câte odată cerințe materiale de un mare interes pot să depindă dela acesta, ca în următorul caz. Două persoane, bărbatul și femeea, fac o pre-

pôte după ani dela incaminarea cercetării penale, și trebuind bietul învățatoriu să rămână în tot timpul acesta fără de salariu, el ajunge peritor de de fôme.

Este deci foarte de lipsă, ca învățătorii să aibă în vedere rigórea legilor și ordonanțelor ministeriale și în școlă să nu facă nimica, prin ce ar puté da ansă contrarilor, ca să-i nefericéscă, ér auctoritățile școlare imediat superióre învățătorilor să-i facă atenți pe aceștia la urmările neplăcute pentru dînșii, dacă se abat dela planul de învățămînt prescris de auctoritatea bisericéscă școlară, sau dacă folosesc manuale oprite de reprezentanții puterii statului.

Nu vrem, să bágăm spaímă în învățătorii nostri, dar ne dóre inima, când vedem, că ei în cele mai multe cazuri cad în cursa dușmanilor numai din neglijința acelor, cari chemați sînt a fi conducători și spriginitori ai celor ce asudă pe cariera grea a învățămîntului nostru național.

Tot așa de prudenti trebuie să fie învățătorii nostri și în ținuta lor afară de școlă. Nu vrem, să-i reținem dela împlinirea datorințelor cetățenesci, ci din contră dorim, să și-le deprindă cu zel și în consonanță cu aspirațiunile noastre naționale, și să facă și pe alții, ca asemenea să lucre. Înse dacă dînșii voesc, să nu fie espuși pericolului de a fi aruncați pe stradă, trebuie să se feréscă de ori ce act, prin care ar puté da ansă contrarilor a-i condamna *pe basa legii*.

Am scris acestea, pentru că ne este milă de sórtea, la care au ajuns sau pot să ajungă mai mulți dintre învățătorii nostri.

Inchiarea reformelor bisericesci - politice? — Legea despre „liberul“ exercitiu al religiunii, — care e așa de „liber“, cât prunci mic de ai creștinilor și botezați se aruncă de pradă iudeismului, — e deja sancționată și are să se publice în curînd. Așa a amânat opoziția bisericéscă politică nenocirea acésta un an de zile, dar n'a putut să o împedece, și are acum să delătore cu o

„reformă“ mai mult. De cumva nu ar succede acésta, atunci putem fi convinși despre aceea, că proiectul de lege despre liberul exercitiu al religiunii nu a fost proiectul bisericesc-politic cel mai de pe urmă, căci va urma apoi propria „inchiare a legislațiunii bisericesc-politice“, care inchiare alianța liberală-radicală a promis-o bisericilor protestante în schimb, pentru că au spriginit proiectul despre căsătoria civilă. Dar deja acum e lipsit statul magiar de podoba sa cea mai de frunte de până acum, de podoba crucii.

Un preot catolic francmason. — În anul trecut „Pesti Napló“ invinuisse pe deputatul Hock János, care e preot catolic, că ar fi francmason, acesta înse a negat-o. „Pesti Napló“ a publicat acum de curînd o epistolă a lui Gelléri Mór vicepresidentul logei „Democratia“ din 22 Novembre 1895, din care reiese, că Hock a fost membru al acestei loge sub numele de Balogh Károly, dar mai târziu a ieșit dintr'însa. Hock a și recunoscut-o acésta într'o declarațiune publicată în „Magyar Allam“ și a declarat, că e gata a satisface pentru vătămarea sentimentului catolic în modul, care i-l va prescrie auctoritatea lui bisericéscă competentă.

Apoi să se mai mire omul, că Dumnezeu bate biserica catolică a Ungariei?

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

În 25 a c. s'a „sancționat“ legea despre libertatea religioasă, care figurează ca al 42-lea articol de lege din 1895. Acésta lege intră în vigóre în luna viitoare. În sensul ei pot fi trecuți la iudeism chiar și infanții creștini. Magnații creștini dóră nici unei reforme politice-bisericesci nu i-au făcut mai mare opoziție decât liberului exercitiu religios, adecă neconfesionalității. Prin aceea, că se recunósce de iertată trecerea dela creștinism la iudeism, se négă dogma cu privire la caracterul indelebil, cel imprimă sfîntul Botez în sufletul celui botezat, érá neconfesionalitatea este identică cu nereligiositatea. Acum s'a inchiat ciclul de reforme inaugurat de mi-

nistrul Csáky prin nefericita ordinațiune din 26 Februarie 1890.

Roma.

Consistoriile papale, ce erau să se țină în 25 și 28 a c., s'au amânat din cauza, că Sfinția Sa în urma timpului rece și umed s'a bolnăvit. Medicul Sfinției Sale a declarat, că catarul de gât, de care suferă Papa, nu e periculos, din precauțiune înse este consult, ca să rămână câteva zile în casă. Afacerile curente le îndeplinesce Sfinția Sa, și se speréază, că în zilele aceste se vor ținé și consistoriile amânate.

Franța.

O parte a deputaților radicali-atești din parlamentul francez spera, că Bourgeois amésurat discursului de introducere ca ministru îndată va executa planul radicalilor cu privire la raportul dintre stat și biserică spre nimicirea celei din urmă. Bourgeois, care e radical în principiu, s'a convins în curînd, că biserica este o putere neasemenat mai mare, decât să o pótă strivi așa ușor un ministeriu radical. Acésta convingere apoi l-a făcut, ca la interpelarea inamicilor bisericii să răspundă, că guvernul nu pôte incuviința ștergerea ambasadelor de lângă Vatican și a concordatului.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Desbaterile asupra budgetului decurg mai pe lung, de cum a calculat guvernul. Se pare, că opoziția are intențiunea de a aranja obstrucție formală. Înțelegînd cabinetul intențiunea opoziției și prevédînd acum, că până la finea acestui an nu se va fi votat budgetul anului viitoriu, a cerut în ședința dietală din 22 a c. un indemnity de trei luni.

În cercurile opoziționale se pórta scirea, că guvernul ar avé de cuget, să disólve camera și să escrie alegeri noué, spre care scop se fac tóte preparative de lipsă. Apoi budgetul definitiv al anului viitoriu să-l voteze noua cameră. Gu-

umblare cu iuntrea. Pe la mijlocul preumblării lor vasul se róstórnă, și cei doi soți se înecă. Bărbatul se ridică de mai multe ori la suprafață bătînd apa cu brațele sale. Femeea a cădút îndată la fund și nu apăruse. Cări din doi murise cel întâiu?

Cestiunea nu era de zădarnică curiositate, căci cîtva timp înainte cei doi soți făcuseră în mod reciproc dar de averea lor aceuia, care va supraviețui celuilalt. Familiile se judecară. Espertii din Dijon susținură, că bărbatul murise cel din urmă, fiind-că reapăruse de mai multe ori la suprafața apei. Dar cei din Marsilia pretinseră, că dacă femeea rămăsese înecată la fundul apei, e din cauza, că a fost cuprinsă de un leșin. Căci leșinul nu e mórtea, și el permite de a continua viețuirea într'un mijloc irespirabil un timp mai lung, de órece tóte facultățile erau conservate, de unde se conclusionă, că femeea e, care a supraviețuit bărbatului. În puține vorbe, cum nimeni nu putu stabili, cine avea drept de fapt, și că argumentele amîndouor părți adverse erau probabile, se împărți averea în două, dar diminuată de marile cheltueli ale procesului.

(Va urma.)

Doué notițe interesante.

Iubite Dle Redactor!

Acum, când asupra Blașului și a bisericii noastre unite ér s'a pornit furia marilor filosofi și istorici dela „Telegraful Român(?)“, — când dta desvolți mare zel spre a apéra Blașul și biserica unită împotriva atacurilor lor, — (de sigur fără rezultat, căci ce pricep d'alde Hango despre definiția conceptului istoriei și despre manifestările vieții unui popor?) — imi leau voe a-ți pune la dispoziție doué notițe interesante. Și făcînd lucrul acesta sînt sigur, că mie n'are să-mi cêrá „lămuriri“ „Telegraful“, cum a cerut deunădi „Fóii diecesane“ dela Caransebeș, căci a avut „îndrăsnéla“, să fie „în ortodoxie pe partea Unirii“, — mie nu-mi e témă de astfel de necasuri, căci sînt un biet „unit“, care n'am nici în clin nici în mănecă cu cei ce conduc frînele redacțiunii „Telegrafului“ și comandă articlii pocnînd din biciu.

Voiú presenta notițele mele:

În Analele Academiei Române din Bucuresei Seria II Tom. XVII. la pag. 397 cetim următoarele:

„Asupra descrițiunii, ce se face Blașului în „Țara noastră“, am avé și aci de supli-

nit: că acest însemnat și binecuvîntat focariu... ca centru vechiu și însemnat de cultură românescă, începe a revêrsa binefacerile lumini asupra poporului român, cu urcarea marelui prelat providențial Inocențiu Ioan Micul pe tronul Mitropoliei, urmată în anul 1729. Strămutându-se la 1738 scaunul Mitropoliei la Blaș, piosul principe al Bisericii române, de eternă memorie, a pus temelie instituțiilor de cultură și învățatură pentru prea iubitul său popor românesc, pe care păstorindu-l, i-a cultivat sufletul, inima și mintea spre a învăța, să cunósca, din ce neam mare și strălucit este!

„Buna sórte, geniul românismului a dispus, ca să-i urmeze în scaunul, pe care l-a ilustrat nemuritorul prelat, meritoși păstori, demni de acest nume și marele lor predecesor. Sub scutul unor urmași, pătrunși de sacra misiune a apostolatului, ca păstori sufletești și ca Români, cum erau: P. Aron, Rednic, Gr. Maior, Ioan Bob, Al. Șterca Șulaț, Ioan Vancea, — demn emul al marelui prelat Vulcan, — nu putea să nu se conserve, să nu se măréscă și întindă acele binefăcătoare instituțiuni aședate pe temelii sănétóse, cari au dat nêmului românesc bărbăți luminați, dascáli strălucii, deșteptători ai conștiinței

vernul și organele lui declară de nefundată scirea răspândită de către opoziție.

Martii s'a terminat desbaterea generală asupra bugetului, și și-a ținut referentul Hegedüs discursul final polemizând cu oratorul din opoziție și recomandând din nou primirea bugetului prezentat de guvern.

Mercuri după votarea în general a bugetului au urmat răspunsurile miniștrilor la interpelări. Ministrul de culte și instrucțiunea publică a răspuns la o interpelare mai veche a lui Madarász cu privire la folosirea limbii magiare de către preoții diverselor confesiuni din țară. Pe baza datelor adunate se constată, că la unele confesiuni mulți preoți mai ales dintre cei bătrâni nu știu limba magiară, pe când la generațiunea mai tinere se observă un progres și în cunoșterea limbii magiare. Necunoșterea limbii magiare o ascrie sistemului de educațiune al clericilor. Mai departe constată ministrul, că în multe biserici nu se predică unguere.

Joi s'a început desbaterea specială a bugetului, și anume cu bugetul pentru susținerea curții regale. Aici de nou s'a discutat cestiunea curții regale ungare. Deputatul Bánó în numele partidului național pretinde, să se susțină curte regală magiară deosebită de cea austriacă cu atât mai virtuos, că Wekerle la timpul său a făcut promisiune formală în privința acesteia, care promisiune este obligatorie și pentru Bánffy, moștenitorul politicii lui Wekerle. Altcum partidul național votează poziția.

La vorbirea lui Bánó reflectând ministrul Bánffy a declarat, că nu e lipsă de o atare curte regală, cum poftesc opoziția, dară nici nu se poate realiza așa ceva. Guvernul stă pe același punct de vedere ca și Wekerle, și promisiunea făcută de acesta în o parte e realizată. De necesar află ministrul, ca curtea totdeauna să-și aibă reprezentanți în capitala Ungariei, și aceasta se va și întâmpla pe viitoriu.

Ugron Gábor vorbind pentru curtea regală independentă o pretinde din mo-

tive politice și de drept public, era nu pentru paradă. Numai unul, care nu cunoște istoria și dreptul public ungar, poate vorbi cu Bánffy. Propune, ca guvernul în cel mai scurt timp să prezenteze un proiect de lege despre organizarea și cercul de activitate a curții regale ungare.

Apponyi nu primesce declararea ministrului Bánffy, fiind ea contrară articolului de lege XII din 1867. Tot în acest sens au vorbit Polonyi, Beöthy și alții. Bánffy și-a repetat declararea încă de trei ori.

Austria.

Afacerea Lueger predomină situația în Cislaitania. Pe cum se anunță din Viena, partidul popular catolic compus din deputații aceia, cari au ieșit din clubul Hohenwarth, s'a constituit și și-a stabilit programul. În acest program partidul declară, că este independent în toate direcțiunile, va cultiva raporturi amicale cu clubul polon, cu cel conservativ și cu cel social-creștin. Noul partid nu va fi opozițional, ci mai mult va sprigini guvernul.

Ședința din 23 a c. a fost era foarte sgomotosă. Anume procuratura a cerut estradarea deputatului Schneider pus sub acuză, fiindcă ar fi agitat în contra națiunii și confesiunii jidovesci prin un discurs electoral. Schneider în apărarea sa impută Jidanilor mai multe fărâdele, între cari și omorul ritual. Discursul lui a produs o agitație vehementă între filosemiți. Pentru Schneider a vorbit și Lueger susținând, că proprietarii din Austria de jos mai toți sînt în pungile Jidanilor. Estradarea lui Schneider s'a primit cu majoritate de voturi.

Germania.

Din Berlin se anunță, că în 15 a c. s'a făcut perchisițiune domiciliară la toți deputații socialiști și la bărbații de încredere ai partidului socialist, confiscându-se toate documentele, epistolele și alte scripte referitoare la partid. Scopul perchisițiunii este a descoperi lucruri

oprite de lege, pentru ca guvernul să aibă motiv la desființarea societății socialiste și la disolvarea organizării socialiștilor. Agitațiunilor socialiste nu se pune capet prin mijloace de acestea, ci prin vindicarea morbului social, care a provocat socialismul.

Turcia.

Sultanul Abdul Hamid s'a simțit ofensat prin discursul primului ministru al Angliei ținut la Guidhall, pentru aceea în o epistolă privată rogă pe lordul Salisbury, să spună poporului englez în un nou discurs, că sultanul nu numai a promis, ci și voesc serios a executa reformele promise. Lordul Salisbury a cetit scrisoarea sultanului într'o întrunire din Brighton, fără să o mai comenteze ori să revoce ceva din discursul său de mai înainte.

Telegramele oficiose venite din Constantinopol aduc sciri liniștitoare, pe când cele private anunță ciocniri și maceluri noue. Altcum se crede, că Armenii ar prezenta lucrurile în colorii prea sinistre și ar provoca anume ciocniri cu scopul de a îndupleca puterile europene, să întrevină în favorul lor.

Presa rusescă denunță pe Armenii, că voesc, să provoace revoluțiune nu numai în Armenia turcescă, ci și în cea rusescă.

Pentru liniștirea turburărilor din Turcia se ivesce necesitatea de a se convoca o conferință a puterilor europene.

Regimul otoman a recercat pe ambasadorii marilor puteri de a nu transporta în apele turcesci a două flotă, deși dreptul acesta îl au puterile europene în virtutea tratatului de Paris. Aducerea de năi noue numai ar încuraja pe Armenii revoltați și ar irita populația mohamedană. Representantul austro-ungar Calice în numele celorlalți ambasadori a făcut cunoscut guvernului turcesc, că ei așteptă fermanul pentru trecerea noului transport de năi. Scirea, că împăratul Germaniei s'ar fi pronunțat în contra demonstrațiunii navale, o declară „Nordd. Allg. Ztg.“ de o scornitură. Pentru pro-

naționale. Se pare, că Provedința nu și-a întors fața dela martirul popor românesc, făcând să se urce pe acel *ilustru tron metropolitan* nobilul, eruditul prelat Dr Victor Mihályi, membru onorar al Academiei române!

În Blăș există actualmintre, pe lângă instituțiunile de învățămînt superior: liceal, teologic și pedagogic, *mai multe reuniuni naționale, culturale și economice*, cum între altele este: Reuniunea femeilor române în scop cultural și filantropic; *reuniunea de consum, unica în Ardeal*, institutul național de credit; tipografia arhidieceșană. — Orașul Blăș și împrejurimea sînt impopulate în absolută majoritate de Români.

Pe câmpul libertății, de pe câmpia Blășului, ni-s'a redat, la 1848, în ziua memorabilă de 3/15 Mai, *sacralul cuvînt „libertate“*, care fusese dispărut din vocabularul limbii noastre, *sica mărșă a Romei sempiternae!*

„La început era Cuvîntul, — după dîsa Evangelistului din ziua Învierii, — la Dumneșeu, și Dumneșeu era Cuvîntul, pe care ni-l-am redat noi înși-ne în acel moment solemn de deșteptare și de înviare datorite în mare parte instituțiunilor de cultură națională din Blăș.

„Generațiunii prezente și viitoare încumbă sarcina de a-l păstra neprihănit ca o reve-

lațiune sacră a Dumneșeurii și ca un scut al naționalității.

„Acestea mărturisiri premise, ca o *taină și o datorie adînc simțită*, trecem . . . .”

Cuvintele acestea a binevoit a le spune dl *Vasilie Maniă*, unul dintre cei mai însemnați bărbați de dincolo, făcînd recensiuinea cărții „Tara noastră“ de Silvestru Moldovan.

Se poate, ca acestor enunțaiunile făcute ca „o datorie adînc simțită“ să nu li-se dea importanța, ce merită, căci așa stut făcuți ortodoxii nostri de aci, și așa făcuse mai anul trecut și dl Măneșcu cu raportul dlui Tocilescu. Dîor nu le place, cînd li-se spune adevărul în față, și s'ar scăpa bucuroși de el, de ar afla vre-o ușiță.

Să vă comunic înse și a două notișă. Ea e scosă din Nr 223 al „Tribunei“ an. 1889 din un articol scris de dl *Ioan Slavici*.

„Și dacă greco-orientalii se *fălesc*, că biserica lor e biserica strămoșilor nostri, greco-catolicii se pot *făli*, că biserica lor e *leagămul culturii noastre moderne*.

„Sînt acum o sută optzeci și nouă de ani Români din Ardeal au primit unirea, pentru că sperău, să fie mai îngrădiți ca mai înainte și mai ocrotiți în lucrarea lor culturală. Și ori ce ar dice omenii preocupați, biserica română greco-catolică a și fost o mai

bună îngrădire pentru noi și s'a susținut tocmai prin înrîurirea ei culturală.

„Timp de 150 ani într'însa a fost centrul vieții noastre naționale, și dîndu-ne aprigi luptători și neîntrecuți propagatori de cultură națională, ea și-a câștigat mari titluri la iubirea tuturor Românilor și susținătorii călduroși și printre cei ce nu sînt fii ei. Căci prea mare ar fi preocupățiunea noastră, dacă am uita vre odată lungul șir de omeni înzestrați cu mari vrednicii, pe cari ui-i a dat biserica greco-catolică, și partea, pe carea a avut-o biserica acăsta în lucrarea rededeșteptării noastre naționale.“

Eu gîndesc, că cuvintele notișelor acestora sînt așa de iămurite și limpede, căt n'au lipsă, de coment. Dl Slavici la 1889 n'a creșut așa de preocupați pe savanții din Sibiu, după cum s'au dovedit după abia 6 ani.

Dar să le fie de bine! Noi vom ține la credința noastră, ca și până acum, — ori cît s'ar svîrcoli „protopresbiterul“ dela Văsărhely, — noi vom ține cu firmitate și ne vom alipi cu dragoste de marii nostri bărbați și liniștiți vom continua a merge pe calea culturală, cum am făcut-o și în trecut, fără de a ține samă de lătrăturile micilor cățeluși, numescă-se aceia Saftu, Hango sau ori cum!

vințele asiatice s'au numit în sensul regulamentului de reforme 6 inspectorii de justiție, dintre cari doi sînt creștini.

Serbia.

Regele în discursul, prin care la 27 a c. a deschis scupștina, constată, că raporturile Serbiei cu marile puteri și cu statele vecine sînt cât se poate de bune. Față cu intențiunea puterilor de a aplana certele din Orient guvernul sârbesc s'a nisuit spre aceea, ca Serbia să fie apărătoarea păcii. La acesta a obligat-o și amicitia cu Turcia, pe cum și convingerea, că sultanul voesce serios a stabili în provinciile imperiului garanțele de lipsă pentru libertatea conștiinței și pentru cultură. În afacerile interne guvernul cu deosebire va lucra pentru regularea și consolidarea finanțelor, pentru organizarea armatei și pentru revisuirea constituției.

Minciuni istorice și diferite alte minciuni.

(Continuare.)

După ce am delinat misiunea, ce o are religia creștină, când e vorbă de promovarea culturii intelectuale, mai fi-va ore de lipsă, să mai arătăm, cum a satisfăcut „ortodoxia“ acestei misiuni între Români? În-su-și „Tel. Rom.“ pare a ne dispensa dela acesta, când dice în nrul 96:

„O biserică numai atunci poate fi răspunzătoare pentru nefericirile poporilor sale, când acelea isvorese din învățăturile sale, și nu căci acele popore aparțin ei. Er astfel de biserică, n'a fost nici odată biserică ortodoxă ca atare cu învățăturile ei, sînt acelea de ori-ce specialitate, din sfera teologiei, er pe alte terene nici n'a cercat a-și impune vederile sale, cum a făcut biserică papistașă chiar (în?) detrimentul științei.“

Cuvintele acestea ne impun părerea, că „ortodoxia“ în punctul acesta dnii dela „Tel. Rom.“ o pun pe o treptă cu religiunile păgâne. Religiunile acestea încă viețuiau în inimile poporilor, dar nu au închiat nici odată vre-o legătură cu știința. Religiunile acestea încă aranjau sărbătorii, zidiau temple și ridicau altare, și operele poetilor și artiștilor lor încă glorificau cultul deității celei false; dar știința nu-i recunosea, ea nu-și pleca genuchii înaintea lui, nici chiar atunci, când împărații și poporele o făceau acesta. Și care a fost urmarea acestui separatism al religiilor pagane de către știință? În ziua, în care știința a ajuns la conștiința misiunii și demnității sale, în ziua aceea cultivătorii și reprezentanții cel mai nobil al științei, părintele filosofiei, a trebuit să cadă jertfă religiunii patriei sale. Și din ziua aceea începînd era declarat războiul între credința religioasă a poporului și între scrutarea științifică, și războiul acesta s'a terminat numai cu căderea și nimicirea credinței. De Mai-stre, aplicînd acestea confesiunilor creștine desbinate de biserică cea zidită pe Petru, dice foarte frumos scriînd: „Multă vreme am locuit eu în lumea acesta și sînt așa de fericit, ca să cunosc unele din legile ei. Un matematic ar fi foarte nefericit, dacă ar trebui să calculeze fiesce care membru din un șir lung de numeri; pentru cazul acesta întocmai ca și pentru multe alte cazuri sînt formule, cari ușurează lucrul. Eu nu am deci de loc, să știu, ce se întimplă și se crede

aci și ce colo. Eă știu, — și acesta îmi ajunge, — că dacă în țara asta ori în ceea mai domnesce încă credința cea veche, acolo n'a sosit încă știința, și că dacă a sosit acolo știința, a dispărut de acolo credința, în chip treptat, după o lege a firii. Nici o religie, luându-se afară numai una singură, nu poate să susțină proba științei. Știința e un fel de acid, care disolvă toate metalele afară de aur.“

„Ortodoxismul“ pare că a presimțit în chip instinctiv catastrofa, ce-l așteptă, dacă slobode științei frineie, ca ea să se avînte la desvoltare tot mai înaltă și mai ales să se asemene aluatului din parabolă și să dospescă totă făina, să pătrundă toate straturile poporului. În România biserică „ortodoxă“ a dispus de averi așa de colosale, cât după secularizarea lor a trebuit să se creeze un ministeriu, a cărui chemare specială să fie administrarea acestor averi. Și totuși unde sînt școlile populare și superioare, pe cari biserică „ortodoxă“ le-a întemeiat înainte de anul 1700 spre a ridica poporul pe o treptă culturală cătu-și de cât vrednică de firea lui omenescă? Chiar și astăzi, când ne place a grăi despre pașii cei uriași, pe cari îl face România pe calea civilizațiunii, chiar și astăzi ce vedem? Statistica oficiosă din anul acesta ne spune, că în România din 5,406.209 de locuitori sînt analfabeți 4,719.353, era cei ce știu ceti și scrie, sînt numai 686.856, așa dară nu chiar 12,8%. Să continuăm calculul acesta? Da, să o facem, căci adevărul e sfînt chiar și atunci, când omenii la auzul lui sînt siliți, să-și acopere de rușine fețele. În România sînt foarte mulți străini, sigur nu cu mult mai puțin de un milion. Și puținii, foarte puținii vor fi între străinii aceștia vrstnicii aceia, cari să nu scie ceti și scrie. Dar atunci ce rămâne pe sama Românilor din cele 12,8% ale celor ce știu ceti și scrie? Și dacă și acum stau astfel lucrurile în România, acum, după ce în deceniile din urmă acest regat a făcut pași uriași pe calea progresului cultural, ce va rămâne din cele 12,8% ca merit pentru activitatea civilizatoare, ce a desvoltat-o și mai apoi, dar mai ales în vécurile dinainte de anul 1700 biserică „ortodoxă“ între Români? „Cu ce se ocupau în acele timpuri miile de călugeri răsăriteni, căror le place foarte mult a se considera pe sine și a se numi apărători înfocați ai bisericii ortodoxe răsăritene? Este prea bine cunoscut, că aprópe a șesa parte din pămîntul României se afla în mână mórta, pe cum se dice în dreptul canonic, adevărat în proprietatea mănăstirilor grecesci închinete și neînchinete. Dară unde erau în acele mănăstiri teologii, canoniștii, apologetii, unde seminariile de teologi și școlile pregătitoare pentru acelea? — Unde era urmă de ajutoriu din partea bisericii celei mari bizantine grecesci, care trăgea venituri foarte mari dela poporul român, anume din dominiile mănăstirilor, din dispensațiuni, cărți de iertăciune vindute foarte scump, din testamente, colecte, sărindare și alte multe?“¹⁾ Și chiar și acum, după ce România s'a emancipat de tot de sub curatela Fanarioților, nu se deșteptă ore în noi Ardelenii un ore care simț de compătimire de Români din România liberă? Eă scim un sătuleț din Ardeal locuit de vre-o 550 de Români gr. cat. și

situat, pe cum se dice, la spatele lui Dumneșeu. „Domni“ români, adevărat omeni de aceia, cari să albă cualificația recerută, pentru ca ei să se potă înșira în clasa așa numită a „inteliginței“, în satul acela nu sînt afară de un popă și un dascăl, amîndoi sâraci. Și poporul din sătulețul acesta totuși cetesce foii românesci în mai bine de 10 e-semplare. Care e în România „ortodoxă“ satul acela „ortodox“, care să se potă asemăna măcar și numai pe departe cu sătulețul acesta gr. cat. din Ardeal?

Nu ne vină dnii dela „Tel. Rom.“ era cu „Imprejurările esterne și interne politice“ încercînd pe ele totă vina, pentru că poporul românesc din principatele dunărene de odinioară în privință culturală a rămas așa de departe înapoiă poporilor apusene. Nouă nici prin minte nu ne trece, să învinuim pentru acesta poporul român. Noi punem vina pe „ortodoxie“, carea preste tot e incapabilă de a promova progresul cultural al poporilor. Fanarioții au stors sume colosale din pămîntul României și din sudorea locuitorilor ei și tot asemenea au făcut și cu alte țări și popore, pe cari le-au fericit cu jugul său. Și ce s'a ales din sumele acelea colosale? Eă ce spune o mărturie, carea a avut prilejul de a vedea cu ochii creațiunile culturale, ce le-a produs în Constantinopol în decurs de atâtea vécuri schisma bizantină:

„Dar sînt aci și școli. Ai aștepta, să afii aci tot felul de școli superioare, și afii o școlă elementară cu patru clase. O, de am avé noi în Blaș, — firesce că nu câștigate pe aceea-și cale, — sumele acelea fabuloase, cari le-a înghițit Fanarul, ce minuni s'ar implini în cuibul nostru cultural!“

Drept a avut un scriitoriu român, când a caracterizat deunăzi astfel biserică răsăritenă neunită: „Ram rupt fiind din trupina unității catolice, biserică răsăritenă a trebuit să se usce. Rază detașată din sórele centrului catolic, ea n'a mai putut lumina.“

Înse nu e așa! Începutul literaturii române se datorește timpului dinainte de anul 1700. Eă ce scriu dnii dela „Tel. Rom.“ în nrul 101:

„Apoi nu stă nici cea afirmare a dlui autor, că în anul acesta s'au născut români într'un popor conșciu de sine. Cetescă de cronicarii români cu atențiune și va vedea, că conștiința națională și a latinității sale a fost permanentă ori deșteptată în poporul român cu mult mai înainte de „S. unire“. Chiar și prin reformații și mai târziu după „S. Unire“ prin papistași a fost numai re-deșteptată prin tipărirea de cărți bisericesci în limba română, se înțelege, cu scopuri de proselitism er nu de dragul românismului.“

Ce scop au urmărit reformații și papistașii prin tipărirea de cărți bisericesci în limba română, poate că vom avé prilej, să vedem mai târziu. Aci ne ajunge, să constatăm, că nu biserică „ortodoxă“ a fost aceea, carea a tipărit cele dintăiu cărți bisericesci în limba română. Dar cronicarii români din vécul al XVII-lea și dela începutul vécului al XVIII-lea? Dóră nu va fi „Unirea“ așa de obraznică, cât să nege, că ei au fost fi de a bisericii „ortodoxe“?

Nu să témă dnii dela „Tel. Rom.“ „Unirea“ nu e capabilă de atari anacronismi, ci afia și în cazul de față, că dnii dela „Tel. Rom.“ voind să apere onórea bisericii sale se asemăna celor aprópe de înecare: chiar și un paú li-se pare, că poate să-i mântuască. Un bărbat, căruia biserică unită l-a

¹⁾ Bariș, Părți alese din istoria Transilvaniei . I. p. 150.

dat pâne, și care cu toate acestea aruncă în ea cu petri și o hulesce, într'un moment lucid scrie astfel: „Aci avem pe cei dintâi și mai însemnați chronicari: Urechia, Eustratie, Miron, Nic. Costin și Dimitrie Cantemir. Acești doi din urmă, deși trăesc și scriu și la începutul secolului al 18-lea, ei înseși sînt fiil intelectual al sec. al 17-lea. *Această putere intelectuală, ce o aflăm în sec. al 17-lea în Moldova, se esplică ușor. Moldova sta pe atunci în cele mai strînse legături cu regatul Poloniei, destul de înaintat pe acele timpuri. . . . . Boerii Moldovei își trimiteau copiii la școlile din Polonia.* Drept aceea Moldovenii aveau ocaziune a-și câștiga cunoștințe mai multe și mai serioase.”

Dor nu vor susține dinii dela „Tel. Rom.,” că Polonii au părăsit vre odată catolicismul trecînd la biserica „ortodoxă”?

(Va urma.)

Corespondințe.

Vicariatul Hațegului 20 Novembre 1895.

Onorată Redacțiune!

În numărul 45 din „Unirea” corespondentul din tractul Roșiei se plînge între altele în contra legilor celor noue și înca dîce, că acelea asupresc atât biserica cât și pe credincioșii noștri. Una din celea mai mari asupriri dîce a fi taxele, ce trebuie să le solvîscă sponsii: pe protocoalele la închierea căsătoriei 50 cr., apoi pe estrasele poftite de oficiantul civil 50 cr. timbru pe lângă taxa de 1 fl.

Departa să fie dela mine și presupunerea, cumcă prin acestea așî voi a pîrtini nouiele legi bisericesci, ci voesc a arîta, că dl corespondent în celea afirmate mai sus nu are drept, și dacā ar fi cetit legile și îndrumările la aceste legi noue, nu ar fi scris, ce a scris. Veđi Állami Anyakönyvek 1894 évi XXXIII t. cz. utasításának 45 §. ad lin. d) Anyakönyvi törvény 50 §. Din acestea apriat se vede, că la închierea nouelor căsătorii nu se recere nici un timbru, asemenea nici pe estrasele cerute de „Állami pópa” înca nu se poftesce timbru.

Prin erorea acēsta dl corespondent în loc de a instrua pe aiții îl induce în erore, ba în loc de a cruța pe popor de spese îl îngreună trecînd nescința și la aiții. De aceea îi recomand dlui corespondent, că dacā vre să scrie ceva în diare, atunci să studieze profund actul și numai după aceea să scrie, cu atât mai virtos, că chiar dînsul dîce mai la vale, că „e datorința clerului, ca el ca pe nisce rele morale să le prevină”.¹⁾

Intențiunea dlui corespondent e foarte bună, și cu dînsul cred, că e îngrijat pe viitorii ori care păstoriu sufletesc, și toate temerile dînsului le aprob eă, la una înse, să mă ierte dl corespondent, nu-l pot da drept, și anume la sistarea ședulelor protopopesci.

Acelea esistă în biserica noastră înca din timpurile vechi (1627, veđi „Unirea” pag. 365), carî competau „Vlădicăi”, și numai mai târziu au trecut la protopopi.

Poporul nostru e datat cu ele și nu șovăesce decăt în cazul, când vre un frate din invidie personală față de protopopul său va instrua pe porenii săi, să nu mai plătescă și protopopului, căci nu e silit.

¹⁾ E prea adevărat, că într'u început în legile bisericesci politice nu s'au prevădut taxe, inae was nicht ist, kann werden. Început la introducerea de taxe s'a făcut deja, pe cum am arîtat deunăđi. Red.

Are drept dl corespondent, că acea taxă de prezente se ține de dotarea protopopului, și ore nu scie dlui, că Dómne! mulți protopopi de ai noștri sfut avisați la acelea taxe? Și pentru ca totuși să nu vateme pe protopopul său, propune un alt venit și anume o taxă de 20 cr. pe fie care familie gr. cat., din carea să se creeze un fond și din acesta să se întregescă știrbirea dotării protopopilor.

Cugetă dl corespondent, că prin asta va ajunge la ceva? Eă dîce, că nu, pentrucă esemplu ne fie numai colecta crucierului (1 cr. de suflet și nu 20 de familie). Abstragînd dela sumele mai mari donate de inimi generose, ore numai cu crucierul acela unde am fi ajuns. Abia câteva sute de floreni s'au adunat numai din cruceri. Așa se va convinge dl corespondent, că cu taxa de 20 cr. și mai anevoe ne vom ajunge scopul, pentrucă poporul nostru înca nu a ajuns la acel grad de cultură, ca să contribuescă de bună voe pe fie care an ore care sumă regulat, pe când nupturienții fiind dedați la ședula protopopescă din moși strămoși bucuroși solvesc taxa, pentrucă nimenia nu se pregătesce de nuntă neavînd spesele necesare. Și apoi pe cum taxa acēsta e îngreunătoare pe popor, ore taxa de 20 cr. pentru fie care familie nu va fi mai îngreunătoare?

De aceea trebă e diaristica, ca cestiuni de așa mare ponderositate să se discute mai întâiu pe acēsta cale, fiindcă numai așa se pot clarifica. De aceea eă așî recomanda, ca să nu ștergem din us taxa protopopescă, cu arăt mai virtos, că până acuma n'am primit în privința acēsta nici o ordinațiune dela superioritatea noastră, ci din contră să o apărăm pentru interesul nostru bisericesc, și pentrucă după cum am đis mai sus, mai tare am îngreuna pe poporul întreg cu taxa de 20 cr. decăt pe interesați cu taxa de 2 fl., fără să ștergem, să nimicim vinarsul, alcoolul cel mult, pe carele-l folosesce poporul nostru la ospete, pomeni etc., carele nu numai că-l îngreunază, dar vedînd cu ochii îl nimicesce totalminte.

După carî cu distincă stimă sînt

J.

Noutăți.

Denumire în capitulul de Orade. Preaon. *Georgiu Luhász*, paroch în Macău, este numit canonic scolastic în capitulul nostru de Orade.

Din Archidiaconia. În 20 a c. Escelența Să I. P. S. D. Mitropolit a sfintit de preoți pe teologii absolți *Emiliu Ștefanuț*, *Isidor Raica* și *Mihail Hodirnau*. On. Em. Ștefanuț rămâne și pe viitor cantor la biserica catedrală și magistrul de musică la școla de fetițe din Blaș, On. I. Raica e dispus ca administrator parochial în Galda de sus în protopopiatul Albei Iulie, éră On. M. Hodirnau ca administrator parochial în Cârta săsescă din vicariatul Făgărașului. — On. *Constantin Pop*, administrator parochial în Orșova (protopopiatul Reghinului), este numit paroch în Sân-Mihailul de Câmpie în protopopiatul Catinel.

Întru mărirea lui Dumneđeu. Pentru biserica din Bistra au dăruit poporenii *Ignă George a Tomi* și soția *Oana* un potir cu toate cele aparținătoare în preț de 100 fl., *Selage Nicolae I. George* și soția *Măria* un ciboriu în preț de 20 fl. și un prapor în preț de 22 fl.; *Birila Gavrilă I. Nicolae* și soția *Rafla* un rînd de vesminte bisericesci în preț de 60 fl., *Orețu Todor Siminicu* și soția *Ana* un prapor în preț de 11 fl., éră *Selage Gavrilă I. Petru* pe patul de mörte a lăsat suma de 50 fl.

Licentiat în litere. Dl *Nicolau Brândeu* în 8 a c. a fost declarat magna cum laude de licentiat în litere la universitatea din Bucuresci. Talentatul și diligentul tîner a scris ca temă de licență „Despre școlile din Blaș”. Acēsta temă a fost foarte potrivită pentru dînsul, deorece născut în Roșia de Secaș lângă Blaș, în acest focular cultural și-a făcut studiile elementare, gimnasiale și în anii 1887/8. — 1890/1 cele teologice. Întrarmat cu cunoștințe teologice fundate a început în 1891 cursurile la litere în Bucuresci, unde s'a susținut ca institutor în un pensionat de băeți. Ca student universitar a fost deopotrivă iubit și stimat de colegi și de profesori și a fost sufletul tuturor mișcărilor nobile ale tinerimii în cești diu urmă 4 ani. Îl felicităm.

Serată literară. Comitetul Reuniunii femeilor române gr. cat. din Blaș aranjază și în anul acesta un ciclu de serate literare. Cea dintâi se va ține mîne în 1 Decembre.

Beuturi spirituoase înveninate. În urul din 26 a c. al lui „M. Állam” un medic atrage atențiunea ministrului de interne asupra casului cunoscut, că adecă la un arindaș de regale din Cluș s'au secuestrat beuturi spirituoase înveninate, și aceste le-a aflat și cercetarea medicală, că sînt înveninate. Tăria unei țeri înse scim, că o formeză poporul tare. Dară poporul, care folosesce beuturi spirituoase înveninate, se pustiesce, se nimicesce. Pentru aceea rógă pe ministrul de interne, să lea măsuri de lipsă, ca să nu se vinđă nicăiri beuturi înveninate; să examineze din când în când prin medici conșciențioși beuturile, ce se vînd în fiecare sat, căci în multe ținuturi pe sama poporului se vînde vinars puturos, probabii înveninat. Ministrul de interne pe lângă cea mai mare bunăvoință nu va pute apăra poporul de beuturi stricate și veninoase, căci cei ce învenineză vinarsul, se sciú păzi. Poporul înse să fie cu minte, să se apere el pe sine conținindu-se dela vinars. și acolo unde ar ave suspiciune, că beutura ar fi stricată, falsificată ori înveninată, să denunțe cazul auctorităților politice.

Universitate social-democratică. S'a în-cuviințat în zilele aceste deschiderea primei universități social-democratice în Bruxelles. Între profesorii noiei universități se află unii criminali celebri: acolo e Francezul Reclus, care a fugit din Franța fiind amestecat în atentatul anarchist comis de Ravachol, apoi Ferri Curico, care urmărit în Italia pentru diverse furturi a fugit în Belgiu. Dacā așa sînt profesorii, putem presupune, că discipulii cu timpul îi vor întrece în fărădelegi. Mîrarea este, cum de un guvern, ce se laudă, că nutresce sentimente creștinesci, a putut încuviința deschiderea acestei universități demoralizătoare.

Greva tipografilor din Budapesta. În 25 a c. culegătorii tipografilor dela diarele din Budapesta s'au pus în grovă. Proprietarii și directorii alor 22 diare mari neputînd satisfăce pretensiunilor esagerate ale culegătorilor au hotărît, ca pe timpul grevei să reducă formatul foilor numai la jumătate. Până acum sînt preste 2500 de greviști.

Tinerimea universitară din Cluș a protestat în contra spiritului antisemit, de care sînt conduși universitarii din Budapesta. Sciînd tinerii budapestaui, că protestul provine numai dela universitarii de origine semitică și dela câțiva filosemiți, au declarat pe Clușeni de necompetenți de a se amesteca în acēsta afacere.

Jidovii contra societăților de temperanță. Lul „M. Állam” i-se scrie din Sighetul Marmației, că acolo esistă o societate de temperanță, care e spine în ochii Jidanilor. Corespondentul numitului diar dându-se de Jidan s'a amestecat în o companie de Jidovi, carî înjurau preoțimea pentru înființarea societății și promiteau a jertfi ori și ce, numai să vadă preoțimea umilită. Receptații nu sînt numai nerașinați, ci și intolerabili.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românească din Ardeal.

Adausul II.

Privire critică preste ideile și literatura referitoare la instituțiunile noastre bisericesci dela 1700 până astăzi.

(Capetă.)

Curentul corect și sănătos este reprezentat prin toți episcopii nostri începând de la s. unire până astăzi. Mai departe prin toate sinodele noastre diecesane și electorale despre cari avem cunoștință, cu excepțiunea celui din 1850, care în câteva a fost infectat de idei necompatibile cu Pravila, și după aceea a celui dela 1868, care cu punerea celor 10 condițiuni și cu cuprinsul lor, judecată stricte după Pravila, a fost un sinod refractariu.

Conduși de ideile curentului sănătos episcopii și sinodele noastre îndată după s. unire au început a forma instituțiunile folositoare pentru biserică și a cassa diverse abuzuri încuibate sau pe timpul supremației calvine sau mai înainte. Astăfel încă sinodul dela 1700 a introdus un curs de 40 de zile pentru candidații de preoți, care deși tare primitiv și neîndestulitoriu, se vede, că până atunci lipsia. Sinodul dela 1728 a sulevată idea ridicării unui seminariu pentru tinerime din masa ereditară a episcopului Pataki; sinodul dela 1742 a introdus matriculele pentru fiă-care parochii; sinodul dela 1725 a introdus procuratori pentru cleru, care să-lu apere la forurile civile; sinodul dela 1742 a introdus instituțiunea fiscului pentru cauzele penale, cu toate că sinodul acesta s'a arătat cam conservativ.

Tot așa asemenea sinodul dela 1700 s'a îngritu, să procure preoților o subsistență convenabilă, și atâtă acesta, cât și cele următoare au luat măsuri, precătu li-a fost cu puțință, spre a șterge abuzurile, cari se încuibaseră mai cu samă pe timpurile supremației calvine, precum abuzurile cu ss. taie, abuzul cu privire la portul clericalu, abuzul unor preoți de a pedepsi cu interdicți pre credincioșii proprii, și altele.

De altă parte și episcopii au introdus instituțiunile de valoare, prin cari biserica noastră a luat un avânt culturalu, la care nici când înainte de s. unire nu s'a putut ridica. Astăfel sub episcopul Pataki s'a pus temelul la dotațiunea episcopului, carea apoi o a dus în deplinire episcopul Clain. Clain a pus temelul mănăstirii călugărilor basilici și a școlilor din Blașu, Aron, Rednică și Maioră au continuat opul lui Clain. Tot episcopul Clain a pus temelul la seminariul de băeți dela S. Treime, Aron a fundat pre celu dela Bunavestire. Sub Maioră s'au unit amândouă și s'a format semioariul teologicu de astăzi. Bobu a fundat capitulul, Lemeni cursul filosoficu și teologicu de 4 ani, Șuluțu a lăsat fondu pentru academiă, Vancea a fundat seminariul de băeți și de fetițe. Tot episcopii nostri au introdus încă de timpuriu instituțiunea vicarilor episcopesci, după aceea mai multe clase de protopopi și instituțiunea vicarilor foranei, și s'au silit a infrina puterea cea prea mare a protopopilor, carea o căpătaseră mai cu samă în era calvină.

Nu amă voită prin aceste nici pre departe, să numărăm toate instituțiunile introduse de episcopii nostri. Așa ceva trece preste cadrul scrierii de față. Ci amă amintită numai unele din ele, spre a arăta, cât are biserica noastră să mulțămescă curentul celu sănătos și corect, de care au fost conduși episcopii și sinodele noastre în cestiunea instituțiunilor bisericesci.

Literatura curentului sănătos în timpurile mai vechi este reprezentată mai numai cu decisiunile sinodelor, cari ni-s'au păstrat până astăzi.

Cei dintăiu, cari au început a se ocupa cu instituțiunile noastre bisericesci, au fost cei trei bărbați mari: Șincai, Clain și Maioră.

Între acești trei celu mai corect este Șincai, deși câte odată a confundat timpurile antice ale bisericii cu timpurile mai târzi.

Celu de întâiu opă înse, care a tractat *ex professo* instituțiunile de ale noastre bisericesci, a fost *protopapadichia* și *Istoria bisericii Românilor* de Petru Maioo.

Protopapadichia este și astăzi un opă de valoare. Încătu autoriul și-a propus, ca în scrierea acăta să espună drepturile și datorințele, ce le avea protopopii românesci din Ardeal în timpurile până la elu, putem să dicem, că și-a ajuns scopul. În câtă înse autoriul s'a ocupat și cu natura canonică și cu originea drepturilor acestora, putem să dicem, că totu ce susține

relativu la cestiunea acăta, este falsu, precum s'a putut vedea în tractatul despre protopopi.

În „*Istoria bisericii Românilor*“ încă se ocupă, înse numai în trecăt, cu unele instituțiunile bisericesci. Și digresiunile aceste dela firul istoric își au valorea lor însemnată. Și aci înse autoriul cade în păreri deplin false, îndată ce se ocupă cu natura canonică și cu originea acelor instituțiuni, cum s'a putut vedea în tractatul despre săborul mare și micu.

Cea mai mare greșală alu Petru Maioră a fost, că nu a cunoscut instituțiunile bisericesci din România și Moldova. De le-ar fi cunoscut pre aceste, atunci despre cele din Ardeal ar fi judecatu cu totul altăcum, și atunci ar fi fost imposibilu, să nu se nască în elu cugetul, că bisericii românesci din Ardeal, după ce a stat 150 ani sub influința calvină, nu e cu puțință, să nu i-se fiă alterat instituțiunile în spiritu calvinescu. Și atunci făcându unu studiu comparativ între instituțiunile bisericii românesci din Ardeal și între cele calvinesci, unu bărbat de talentu, erudițiunea și diligența neobosită ca Petru Maioră ar fi făcutu unu serviciu neprețuit istoriei instituțiunilor noastre bisericesci.

Altă greșală alu Petru Maioră a fost, că a tratat în prea mare inimiztă cu episcopul Bobu, ceea ce l'a făcutu nu numai să fiă nedrept față cu nemuritorul acesta episcopu, ci câte odată se scria lucruri evident false despre instituțiunile noastre bisericesci.

În véculu nostru celu de întâiu opă de valoare pentru studiul instituțiunilor noastre bisericesci este opul eruditulu Timoteu Cipariu intitulat „*Acte și Fragmente latine românesci pentru istoria bisericii române mai ales unite*“. Blașu. Tipografia seminariului archidiececanu 1855. Documentele scose la lumină în opul acesta sunt de mare valoare pentru studiul instituțiunilor noastre bisericesci. Pre lângă aceea autoriul a fost forțe modest și discret. Elu a publicat documentele așa, cum le-a aflat, fără a se dimite mai de locu în discutiuni asupra naturii și originii instituțiunilor noastre bisericesci, deși erudițiunea, de carea a dispus, l'ar fi îndreptățit la așa ceva în măsură multă mai mare, ca pre destul alții.

Nu de puțină valoare pentru studiul instituțiunilor noastre bisericesci este și opul canoniculu, mai târziu episcopulu de Oradea Dr. Iosif Pap Szilágyi intitulat „*Euchiridion Juris Ecclesiae orientalis calholicae*“ Oradea mare 1862.

Autoriul a publicat în opul acesta și o synopsă a părții întâie a Pravilei. Preste unele cestiuni de mare momentu, ca de exemplu instituțiunea protopopilor, a trecut prea iute.

Totu pre timpul acela a scrisu canoniculu de Oradea mare, mai târziu Mitropolitulu de Alba-Iulia Dr. Ioan Vancea opșorul său „*Dialogu despre constituțiunea bisericii și despre sinode*“ Oradea mare 1861.

Autoriul, bărbat cu cunoștințe temeinice, cu Pravila în mână a arătat, ce sunt și ce trebuie să fie sinodele după dreptul bisericii răsăritulu. Din espunerile lui mult s'ar fi putut instrua, cum se cuvine în cestiune. Cu toate aceste înse, fiindcă ideile autoriul, cari sunt ideile Pravilei, nu erau după gustul acelora, cari după norma protestantă voieau să organizeze biserica noastră, autoriul n'a fost combătut științifice, cum ar fi trebuit să se întimple, ci a fost încărcat cu inective personale de nisce omeni, cari poțe la nimicu nu se pricepeau mai puțin ca la canone.

De altă parte totu pre timpul acela află aplausu nisce idei ca de pildă, că noi nu putem introduce nimicu în biserica noastră, ce n'a fost până acum în biserica răsăritulu, decâtă dacă așa ceva ar decide unu sinod, la care să luăm nu numai noi parte, ci și Rutenii, Grecii, Melchiții, Maroniții, Coptii, Babilonenii și mai scie Dumnezeu ce popore obscure de prin răsărit!

Cătră capetulu anilor 60 Mitropolitulu Șaguna își organiză biserica sa de sus până jos după principiile protestante fără nici o considerațiune la principiile Pravilei.

Împrejurarea acăta produse și în biserica unită o confusiune mare. Și până atunci se vorbise multu de organizațiunea „liberală“ după dreptul bisericii răsăritene. Se vorbise, dicem, căci de studiat n'a studiat dreptul răsăritenu mai nici unulu dintre cei ce vorbeau mai multu despre elu. Aceștia apoi eșiră cu totul din sările, cândă vedur, ce constituțiune „liberală“ a dat Șaguna bisericii sale. Etă organizațiunea, carea trebuie să o aibă și bi-

„Biserica românească unită, ca biserica orientală, în ritul, disciplină și instituțiuni! Nici atâta n'a fostu destul! Unii cu naivitatea au mers până acolo, câtă cum se cade credeau, că biserica noastră înainte de unire a trebuit să aibă o constituțiune analogă cu a bisericii lui Șaguna, și numai contactul cu latinii ni-o au nimicită.

Să începă acum Ieremiadele prin foi. Nu mai aveam capetă imputările, că prin unire biserica noastră și-a pierdut, ce a avutu mai frumos „constituțiunea răsăritenă liberală“, și noi n'avem un bărbat ca Șaguna, care să o restabilească în totă virginitatea ei, ci avem numai „popistași“, „jesuiți“, „latini“ și mai scie Dumnezeu ce.

Numai la ce ar fi trebuit, nu cugeta nimeni. Anume la aceea, că să lea în o mână Pravila, și în alta „statutul organic“ al lui Șaguna și să le asemene la oaltă, și apoi după aceea să lea erăși în o mână Pravila, și în alta instituțiunile, ce le avea biserica noastră cândă a scăpată de supremația calvină și s'a unită cu Roma.

Cuintesența curentului acestuia suntă cele 10 condițiuni puse de alegătorii sinodului electorală din 1868 fiitorului Mitropolită de Alba-Iulia.

Singurulă opă de valoare născută din incidentulă curentului acestuia este opulă profesorului de atunci Ioană M. Moldovană futitulă: „Acte sinodali“ în două tomuri, Blașu 1869 și 1872.

Autoriulă a adunată acte sinodali din Petru Maioră, din arhivulă mitropolitană din Blașu și dela privați, și le-a edată în două tomuri, prin ce a făcută ună lucră în adevără laudabilă, eră nouă în studiulă de față n'a prestată opulă acesta multă ajutoriă, pentru care autorulă îi suntemă mulțămitori. Nu putemă împărțăși înse unele din vederile autorulă cuprinse în precuvintarea la tomulă întâi, și în observările dela capetulă acelu tom, încată unele din ele favorescă ideile celor 10 condițiuni ale sinodului electorală dela 1868. Împărțășimă înse și noi dorința autorulă din precuvintare, că „să se lățescă numai cunoscința despre trecută,

că împreună cu ea se va lăfi și alipirea cătră toate instituțiunile cele bune ale bisericii noastre.“

La 1872 s'a ținută celă de întâi sinodă provincială, eră la 1882 fu ținută ală doile. Decretele acestoră două sinode suntă produsele cele mai frumuse și mai desvoltate pe terenulă dreptulă și disciplinei bisericii noastre. De cândă au apărută decretelă aceste, de atunci în toate cele patru diecese ale provinciei mitropolitane de Alba-Iulia s'a introdusă în multe privințe o uniformitate în tractarea afaceriloră bisericesci, carea mai înainte nu a esistată nici cândă.

Între produsele, cari tracteză instituțiunile bisericesci merită amintire ună tractată despre sinode de Dr. Gregoriă Silași publicată în numărulă 1—5 din „Sionulă romană“ 1865. Autorulă înse a consultată mai numai isvóre latine. Mai departe de nu puțină valoare suntă și „Instituțiunile dreptulă bisericesc“ de Dr. Ioană Rațu. Blașu 1877, în cari se cuprinde și o sinopsă a Pravilei.

Fără nici o valoare suntă înse scrieri ca de exemplu Memorandulă Gherlană dela 1882. Numai în scrieri superficială de natura acestuia se potă afla aserțiuni, că de pilda aceea că „în biserica gr. orientală se țină sinode mestecate regulată în state constituționali“ (pag. 13) România de pildă este stată constituțională. Unde suntă înse în ea siuodele mestecate, cari „se țină regulată“? Asemene Austria, asemene Grecia și așa mai departe.

Produse de valorea memorandului acestuia au apărută destule mai cu samă prin foi până chiar și în timpulă mai nou.

De cândă s'a înființată foa din Blașu „Unirea“, dară mai cu samă din 1892 în organulă acesta s'au tractată mai multe cestiuni referitoare la instituțiunile noastre bisericesci.

Blașu 26 Novembre 1895.

Dr. Alesandru Gram'a

canonică și profesoră emerită de ist. bis. și dreptulă canonică.

Mărgeaua Gialmarei.

Novelă de Laius.

(Continuare.)

„Ce cauți pe aci?“ îl întrebă Omar moros și cu voce dură. „De ce te-ai despărțit de seminția noastră?“

„Stăpâne!“ începu el încrucișându-și cu umilintă mânilă, „marabutul, la care am mers spre a fi vindecat de ranele, ce promisem, m'a dată porunca, să te cerc, unde voi crede, că te pot afla, și ori care ar fi ora, în care te voi găsi, să nu întârzi a-ți aduce la cunoscință celea poruncite, să ți-le spun.“

„Vorbesce dar!“ dișe șeicul dornic de a sci solia.

„Poruncesce, te rog, să se depărteze aceștia. Solia îți sună numai ție, și numai ție ți-o pot și comunica.“

Șeicul făcu un semn, și îndată dispărură cu toții. După ce rămaseră singuri, Omar sări de pe perinile, pe cari zăcuse, și făcu un paș spre Beduin, și din săritura acăsta așa de bine se vedea, că se simte cu mult mai bine mai liber, decât așa moleșit.

„Dispariția mărgelăi din Gialmara a pricinuită mare furoră prin totă țara. Francezii au adus o mulțime de ostași, și marabutul a aflat, că ei au umblat după proviant prin satele dela frontieră, de asemenea că un ofițer francez a luat din douarul Cabililor cai și asini. Se vorbesce de o mare expediție în pustie, care ar avé de scop nimicirea totală a tribului Onled el Wahrân.“

„Nici că-mi pasă!“ dișe șeicul batjocoritoriă. „Înainte mea e pustia, și mai înainte de ce m'ar afla pe mine, jumătate din ai lor snt nimiciti. Și chiar când m'ar afla pe mine, cei din Onled el Wahrân n'au decât să se sue pe cai și să mergă mai departe. Ce gândesc orbi și nebuniiăștia, că

vor face în pustie, unde trebuie să ai ochi de vultur și urechi de gazelă?“

„Aceștia a crezut marabutul, să ți-le comunic ție, mărite stăpâne, făcându-ți cunoscut periculă, care te amenință.“

„Marabutul a făcut un lucru bun, și de va veni pe aci, am să-i mulțămesc. De o cam dată am socotit, să trimitem mâne pe vre-o câțiva ostași, cari să mergă înaintea Francezilor și să ne însciințeze de sosirea lor. Să scie ei, că nu vor întilni pe regele pustiei decât atunci, când acela își va ridica mâna, ca să le zdrobescă capul. Nebunii!“ continuă șeicul rîdend. „M'au avut în ghiaarele lor: de ce nu m'au ținut?“

„Și acum poruncesce-mi, să merg la seminția noastră, să le spun dorința ta?“

„Nu! Călătoria acăsta o voi face eu mâne diminătă spre a alege însu-mi pe bărbatul destoinic spre lucrul acela. Atunci apoi poți, să mă însoțesci și tu. Până atunci du-te, de te odihnesce și te îngrijesce de calul tău, ca mâne în zori de di să fim deștepți și gata de plecare!“

Arăbul făcu o închinare umilită și se depărță, er șeicul strigă pe un negru de-mandându-i, să îngrijescă de cel sosit.

La început negrii priviau pe Arab cu multă neîncredere; dar vedend, că șeicul vorbesce cu el, și înțelegend, că aparține seminției lui Omar, începură a-și perde neîncrederea.

Căci în sfârșit ce rău putea face Beduinul, un singur om?

Astfel deci încetul cu încetul Arabul putu, să se misce negenat prin oasă și să observe tot, de ce credea, că va avé lipsă. Așa își însemnă locul, unde vedu negrii la pază. Erau trei locuri de acestea. Se străcură apoi prin corturile negrilor, vorbi afabil cu copiii și se nisuia, să ajungă la un lăniș,

unde vedea înălțându-se virfurile mai multor corturi elegante. El presupunea, că acolo va fi haremul șeicului, unde de sigur se va afla și fata lui. Cât de mirat trebui fise să vadă, că aproape de corturile acelea îi țesură înainte doi negri cu sabiile scose și-i tăiară drumul făcându-i, să apuce altă direcție. Lucrul acesta îl miră și pentru aceea, pentru că la semințiile arabe de prin pustie nu se observă așa tare clausura femeilor. Căci chiar viața nomadă aducea cu sine, ca convenirea bărbatilor cu femeile să fie mai desă și mai libera.

Cu toate acestea Roxana totuși audind, că o persoană străină e în oasă, făcu totul spre a o întilni ori vedé. Și așa ea observă pe tatăl său, când voi să se apropie de harem. Dorința de a-i vorbi se deșteptă cu putere în peptul ei: ea se străcură deci pe neobservate din cort și se îndreptă în direcțiunea, în care veduse pe tatăl său apucând.

Ei se întilniră. Misram nu dădu înse nici un semn de bucurie la vederea fetei sale, ci dimpotrivă punându-și degetul pe buze în semn de tăcere, cercă repede în cingătoare biletul destinat pentru Blanca.

„Dă-l mărgelăi din Gialmara, acolo va afla tot, ce trebuie să facă.“

„Nu pot, decât la noapte,“ răspunse Roxana lin.

„Pe negri nu i ai puté depărta cumva?“

„Voiu cerca!“

„Du-te dar. În bilet stă, ce să faci!“

Și la cuvintele acestea Misram porni mai departe, er Roxana se refintorse er în chipul, cum a venit.

Sosind noptea, Misram porni din oasă ca o umbră. El se străcură liniștit ascundându-se la cel mai mic șgomot în umbra cea mai grosă, îndreptându-se spre o moviliță de de-asupra oasei, care era punctul

cel mai greu de trecut: dacă nu va fi acolo Nubianul pus de pază, atunci e mântuit; dacă va fi acolo, va trebui, să-l omorâ fără sgomot.

Étă-l ajuns la movilă. Nu vedu pe nimeni. Porni înainte. De odată un sgomot îi atinse urechea. El privi fix înainte. Lângă trunchiul unui palm zăcea tăvălit un Nubian horcăind tare și ținându-și pușca în brațe.

Arabul îl privi surdînd, și luându-și pușca porni înainte fără grije.

La început nu cuteza, să mîergă în fugă, căci încă totuși se temea, că va fi descoperit. Dar după ce se convinge, că totul e în liniște, porni în spre direcțiunea, unde gândia, că va fi tăbărit Joceran cu ai săi.

El nu greși; ajunse la ei în pace încă înainte de mezul nopții.

Bucuria revederii fu nespus de mare. Dar Arabul nu le dădu multă vreme liberă, ci adunându-l pe toți în jur de sine le spuse, ce să facă.

Mai dispuse apoi, ca doi soldați să pörte grije de cai; la cea mai mică mișcare, ce vor vedé în răpausul șoimului, să pornescă în galop.

După acestea el porni cu ceilalți spre oasă dându-le înviațiunii despre poziția corturilor, ce vor trebui să fie atacate. Joceran credea, că la cel dintăi sgomot, ce se va face, va puté să pună pe Blanca și pe Roxana pe cai și să plece înainte.

Calea până la oasă o făcură fără nici o pedecă. Apropiându-se înse de tufșele din jurul ei, Misram se umplu de frică vedënd lângă un palm o figură, ce se mișca încóce și încolo. Înapoi nu mai puteau să se întórcă, căci era prea târđiú: trebuia cu ori ce preț să mîergă înainte.

(Va urma).

Bibliografie.

A apărut Căilindariul „Unirii“ pe anul 1896

în frunte cu portretul I. P. S. Domnului Mitropolit și avënd următorii cuprins:

Partea calendaristică: Regentul anului, Date calendaristice, cele patru anotimpuri, starea climatică, sêrbători și zile schimbătore, Posturile, cele 12 luni.

Geneologia casei domnitore. Provincia mitropolitană gr. cat. de Alba Iulia și Făgă-

raș, cu înșirarea membrilor capitulari, asessorilor consistoriali, oficialilor archidieceșani, a tribunalelor matrimoniale, esactoratul, administratorii fondurilor, profesorii dela tóte institutele de învățămînt, a superiorilor dela Seminare și Internate, apoi a tuturor preoților din Archidieceșă după protopopiate cu indicarea comunei (romănesce și unguresce și cu arêtareea postei), în care sînt dispuși, a protopopilor, diecesele sufragane, împreună cu însemnarea locuinei lor (de asemenea romănesce și unguresce și cu posta ultimă). La finea fie cărei diecese apoi e însemnat și numărul credincioșilor după ultimele schematisme.

Partea literară cuprinde: Schița biografică a I. P. S. Sale Dr V. Mihályi. — Imnul cântat la întronisarea Mitropolitului. — Despre băncile Raiffeisen. — „Doină“, o frumoasă poezie de poetul ardelean George Coșbuc. — Nôuete legi bisericesti, cuprindënd înviațiunii practice atît de lipsă preoților nostri spre a sci, ce poziție să lea față de legile cele nôuete. — Apoi diverse anecdote și sfaturi.

La urmă se dau informațiunii scurte referitóre la postă, telegraf și telefon. Urmézá scala timbrelor și consemnarea tirgurilor, făcută după datele oficióse.

Se află de vîndare la **Tipografia semi-narială** din Blaș și costă **30 cr.**

Predici pentru Dumineci de Iustin Popfiú.

Acesta e titlul unui volum de 490 pag. apărut în editura tipografiei „Aurora“ din Gherla și costă 2 fl. 20 cr. Dl Iuliu Szabó, sub a căruí grije s'a publicat cartea acésta, merită tótă mulțămita nôstră. Era o dorință generală și veche a preoții nôstre, ca predicile repausatului Popfiú, împrăștiate prin „Amvonul“ redigiat de el, să se adune și tipărescă într'un loc spre a puté fi utilizate de toți. Și acésta și pentru motivul, că sînt rare exemplarele, ce le mai affi din „Amvon“, și pentru că se scia, că de vestitul predicător au mai rēmas unele predici și în manuscrise. — Tomul I, apărut nu de mult dedicat fôrte nimerit „memoriei lui Iustin Popfiú“, cuprinde mai întăiú agrăirea adresată cetitorilor „Amvonului“ în an. 1868, în care se espune datorința sffntă a preoții de a predica cuvîntul lui Dumnezeu și de a învêta pe ómeni credința cea adevérată. Și pentru de a ușura li pune la dispoziție predicile sale, nu pentru ca „să le lea cineva în óra ultimă și să le învețe de-a rostul“, ci pentru ca să le utilizeze ea „material și îndreptar“, „din care să-și croescă fie-care veșmintul după starea, priceperea, lipsele și recerînțele ascultătorilor săi“. Cele 47 predici publicate în tomul acesta tractézá obiectele acomodate dela Dumineca de înainte de Botezul Domnului până la Dumineca înainte de Nascerea Domnului Christos. Nu înțelegem, pentru ce dl Szabó n'a publicat și o predică pentru sêrbătórea anului nôu din celea dóuie aflătóre în anul 1

al „Amvonului“? De asemenea nu înțelegem, de ce nu s'a retipărit și predica pentru Dumineca St. Pasci, publicată la pag. 183 nr. 7-8 din 1868? — N'am publicat predicile acestea, — va rēspunde dsa, — căci le-am rezervat pentru tom. II., care va cuprinde predicile pentru Sêrbători. — Cu tóte acestea era cu mult mai bine, dacă nu se făcea împărțirea acésta, ci se publică în tomul I. predicile începënd dela anul nôu și până la Rusaliú, și în celealalte tomuri se continua mai departe până la finea anului. În chipul acésta apoi puteau întra în tomul I și frumoșele predici despre patimile Domnului Christos, cari lipsesc acum. Mai observăm, că era recomandabil, ca dl Szabó să mai schimbe unele cuvinte din cele usitate pe la 1868 înlocuindu-le cu altele mai moderne și mai romănesci. — De altcum greșéla acésta se pôte îndrepta ușor la o proximă edițiune și chiar în tomul II, și ea nu detrage așa mult acestor compositiții bisericesti de rară frumșetă, pe cari ne împlinim numai o plăcută datorință recomandându-le preoții nôstre.

Editor și redactor rēspunđător:

Dr. Victor Szmigelski.

(86) 2-2

Marca

scutită.

Recomandăm Cognacul nostru (curat destilat de vin), carele este împărțait cu favorurile statului din partea înaltului Ministeriú de finanțe prin înalta sa ordinațiune de sub Nr. 39325, și carele se bucură în tot locul de pãrtinire publică.

Se află conform prețurilor originale ale fabricii în Blaș la „Reuniunea de consum asociare“ și în fiecare prãvălie mai mare de bęcănie, de delicatete, cafenea și cofetărie.

Pentru bunătatea și acurata manipulare garantézá subserisa direcțiune.

Fabrica de Cognac societate pe acții Tokaj-Hegyaljánă.

Dr. Engen Nyomárkay Engen Szerviczky de Kanizza
medic al spital. public vicepresident al societății
din Zemplin. agricole de vierit.

Cu deosēbită stimă cutezú a incunoscința pre Veneratulú Clerú greco-catolicú, că precum și până acum laú asupra-mi gătirea de

iconostase, amvóne, altare

și alte obiecte de ale instruirii interne a bisericelorú, în ce privesce lucrulú de mēsariú și de sculptorú, de colorare respective de marmorisare și de provedere cu icóne sante, dimpreună cu aședarea acelorú obiecte în fața locului, precum și renovarea de iconostase cu prețurile cele mai íeftine.

Cu proiecte colorate servescú cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericile greco-catolice au cástigatú recunóscere deosēbită, și tóte mă îndreptătescú la sperarea, că Veneratulú Clerú mă va împărțái ocasionalminte de prețuita-í încredere. Silința mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca și de aci înainte să meritú renumele celú banu, care mi-l'am cástigatu până acum.

Prin tarifulú de zone dispărëndú depãrtările, prin acésta capacitatea de concourința mi-s'a mărítú.

Rugându-mé pentru prețuite comande sum

Oradea-mare, 10 Ianuariú 1892

cu deosēbită stimă

Carolú Müller,

auritorú și fabric. de recurs. bisericesti.

(7) 41-2